

GBG-Nieuwsbrief

JAARGANG 11 NUMMER 3

OKTOBER 2008

Colofon

Redactie: Frédérique Urlings (co-ord.)
Thunnis van Oort
Jasper Faase

Redactieadres: GBG-Nieuwsbrief
Frédérique Urlings
B.F. Suermanstraat 11B
3515 XK Utrecht
Telefoon: 06-14991329

e-mail: info@geschiedenisbeeldgeluid.nl
website: www.geschiedenisbeeldgeluid.nl

De GBG-Nieuwsbrief verschijnt 3x per jaar en bevat nieuws uit de vereniging en andere berichten die voor leden van belang kunnen zijn.

DOELSTELLING VER. GBG

De doelstelling van de Vereniging GBG is belangstelling te wekken voor de studie van beeld en geluid als bron van historisch onderzoek en als middel tot beeldvorming over het verleden. Daarnaast zet zij zich in voor een zo optimaal mogelijke toegankelijkheid van audiovisueel bronnenmateriaal.

Om haar doelstellingen te bereiken richt de vereniging zich op de organisatie van congressen en studiedagen, de halfjaarlijkse uitgave van het Tijdschrift voor Mediageschiedenis (TMG) en het (mede-) uitgeven van publicaties op het terrein van studie en beheer van audiovisueel bronnenmateriaal. De vereniging is aangesloten bij de International Association for Media and History (IAMHIST).

De vereniging telt ongeveer 300 leden. De jaarcontributie voor het lidmaatschap is € 30,00 voor individuele leden, € 17,50 voor studenten en € 75,00 voor instellingen.

Het verenigingsadres is:
GBG
Herengracht 380
1016 CJ Amsterdam
e-mail: info@geschiedenisbeeldgeluid.nl

Lid worden?

U kunt zich aanmelden bij de ledenadministratie van de vereniging. Het adres van de ledenadministratie is anders dan dat van de vereniging zelf:

Ledenadministratie GBG
Postbus 112
3500 AC Utrecht
ledenadministratie@geschiedenisbeeldgeluid.nl

Kopij voor de Nieuwsbrief

Kopij is uiteraard welkom op het redactieadres zoals hierboven vermeld.

Ten geleide

Beste GBG-leden,

Alweer de laatste nieuwsbrief van 2008 terwijl we nog een aantal weken in dit jaar te gaan hebben.

De grote campagne Verleden van Nederland is begonnen. Reden om in deze nieuwsbrief eens op een rijtje te zetten wat er zoal te doen is op gebied van geschiedenis, beeld en geluid en dit is niet niks!

Ondertussen ligt het Nederlands Film Festival al weer achter ons maar we hebben het HAFF en IDFA nog in het vooruitzicht. In de brief vindt u meer informatie over deze festivals.

Een aantal interessante symposia/studiedagen heeft u ook nog tegood in de laatste weken van dit jaar.

Verder een Verslag van de Dag van de Amateurfilm tijdens het NFF en de Home Movie Day in het Nederlands Filmmuseum.

U heeft de mail al ontvangen maar als herinnering nogmaals de informatie over de Joris Ivens studiedag naar aanleiding van het verschijnen van de Joris Ivens dvd-box in november.

Nog genoeg te doen dus in het najaar, hopelijk zien we u bij een van de genoemde activiteiten en anders tot in 2009!

Frédérique Urlings

Nieuwe leden

Sarie Soewargana: Masterstudent Film- en televisiewetenschap, Universiteit Utrecht. Maakt tevens deel uit van de hoofdredactie van BLIK: tijdschrift voor audiovisuele cultuur.

Klaas de Zwaan: Als docent en onderzoeker verbonden aan de Universiteit Utrecht. Ik ben met name geïnteresseerd in de vroege filmgeschiedenis in zijn culturele context.

Alexander Badenoch

Vervolg nieuwe leden

Willem Pool: Willem Pool is als docent verbonden aan de opleiding Media en cultuur van de Universiteit van Amsterdam. Hij geeft al enige jaren een propedeusevak waarin de geschiedenis van film een belangrijke rol speelt.

***

Oproep

Om een betere invulling te geven aan de platformfunctie die de GBG wil vervullen willen wij aan u de leden vragen ons op de hoogte te houden van conferenties, symposia, studiedagen, bijeenkomsten enz. waar u bij betrokken bent en die interessant kunnen zijn voor onze overige leden. Wij willen graag een jaarkalender gaan maken waarin we, ook wat verder van tevoren, op de hoogte zijn van de komende activiteiten zodat we de aandacht kunnen vestigen op deze activiteiten en wellicht een bijdrage kunnen leveren in de vorm van bijvoorbeeld gedeelde organisatie aangezien de GBG zal vasthouden aan haar traditie om twee keer per jaar een conferentie te organiseren.

De nieuwsbrief zal een rol blijven spelen in de informatieoverdracht maar aangezien er het hele jaar door activiteiten plaatsvinden, willen we voornamelijk via de website mensen op de hoogte houden.

Dus laat u horen en houdt ons op de hoogte van uw bezigheden.

***

Verenigingsnieuws

Welkomstgeschenk nieuwe leden

Voor nieuwe leden is er een nieuw welkomstgeschenk, ons ter beschikking gesteld door het Geheugen van Nederland, namelijk het boek *Het Geheugen van Nederland. De twintigste eeuw in 101 markante beelden*.

Functieverandering

Martina Roepke: during the academic year 2007/2008 Martina is visiting professor at the Department of Screen Arts and Cultures at the University of Michigan.

Contact: mroepke@umich.edu

Redactie TMG

De redactie van het Tijdschrift voor Mediageschiedenis is aan het veranderen van samenstelling; Bernadette Kester is Onno de Wit opgevolgd als redactievoorzitter. Thunnis van Oort heeft ook zitting genomen in de redactie.

Verder heeft Uitgeverij Boom zijn website vernieuwd. Zie <http://www.boomonderwijs.nl/uitgaven/tijdschriften> en http://www.boomonderwijs.nl/uitgaven/tijdschriften/tijdschrift_voor_mediageschiedenis

***

Column

Een herfst vol geschiedenis

“De Nederlandse televisie besteedt te weinig zendtijd aan geschiedenis,” was de uitkomst van een onderzoek dat Historisch Nieuwsblad heeft gehouden onder haar lezers. Uit het onderzoek kwam ook dat de programma’s die er zijn “veel te wensen overlaten” en dat ze op “incourante tijdstippen” worden vertoond, aan de randen van

de nacht. Maar is dat wel zo? Volgens ons ritselt het deze herfst juist van de geschiedenisprogramma's op de Nederlandse televisie!

Op 6 oktober trapte de NPS af met een thema avond Gek van geschiedenis, met daarin veel mensen met een passie voor geschiedenis, de uitreiking van de Grote Geschiedenisprijs en de verkiezing van de beste geschiedenisleraar van het jaar. Op 12 oktober is vervolgens Verleden van Nederland van start gegaan, een grote geschiedencampagne met als ruggengraat een 8-delige documentaireserie over de geschiedenis van Nederland. Het loopt van de prehistorie tot aan het heden en wordt gepresenteerd door Charles Groenhuijsen. De NPS en VPRO zenden het uit. TELEAC/NOT is op diezelfde dag begonnen met een programmareeks over de geschiedenis van Nederland aan de hand van 12 moorden, in samenwerking met Jan Blokker. Ook de KRO heeft een nieuw geschiedenisprogramma: Wij zijn de geschiedenis, over mensen die betrokken waren bij een historische gebeurtenis. In Europa begint eind november met een nieuwe reeks van 17 uitzendingen. Tel daarbij op de geschiedenisprogramma's die al jaren bestaan en hun sporen ruimschoots hebben verdiend zoals Andere Tijden (NPS/VPRO) en Verre Verwanten (TELEAC/NOT) en je kunt haast niet anders concluderen dan dat er toch een hoop geschiedenis op de Nederlandse televisie te zien is. En niet eens op absurde tijdstippen, wat ook een veelgehoorde klacht is. In Europa en Verleden van Nederland worden zelfs prime time uitgezonden op de zondagavond. Een beter tijdslot kun je je als programma echt niet wensen. De herfst mag dan wel donker en guur zijn; wat betreft geschiedenis op tv zitten we er warmpjes bij.

Verleden van Nederland

Vanaf 12 oktober op zondag, Nederland 2, 20.15 uur, NPS/VPRO

Nederland in 12 moorden

Vanaf 12 oktober op zondag, Nederland 2, 19.15 TELEAC/NOT

Wij zijn de geschiedenis

Vanaf 24 september op woensdag, Nederland 2, 19.25

Verre Verwanten

De laatste aflevering van dit seizoen is op 11 oktober uitgezonden, Nederland 2.

Op <http://www.verreverwanten.nl/> kunt u uitzendingen bekijken en meer informatie vinden.

Andere Tijden

Iedere donderdag om 21.25 uur op Nederland 2.

Hollandse Wereldwonderen

Vanaf 8 oktober op woensdag, Nederland 2, 16.05 uur.

In Europa

Vanaf eind november op zondagavond.

***

Kort nieuws

Documentaire over de periode Opstelten

In Rotterdam gebeurt alles eerder - en heftiger. Dat wordt duidelijk in een lange documentaire die over de Rotterdamse burgemeester Opstelten wordt vervaardigd voor TV Rijnmond, in opdracht van het Gemeente Archief Rotterdam. Roerige tijden zijn het geweest, met onder meer de opkomst van Leefbaar Rotterdam, maar ook de naweeën van de moord op lijsttrekker Pim Fortuyn. Opstelten was niet alleen 10 jaar het gezicht van een wereldhavenstad, maar voerde ook een streng veiligheidsbeleid, dat tot ver achter de voordeur van de kansarme allochtoon reikte. De regisseur van Stad Opstelten is Chris Vos, die voor de film veertien mede- en tegenspelers van Opstelten heeft geïnterviewd. De productie is in handen van het filmbedrijf van André van der Hout, De Aanpak.

De première is op 10 december aanstaande in Kriterion, Rotterdam.

Eutopia tijdschrift / cultuur / politiek / emancipatie

Eutopia is een nieuw podium voor het Europese cultuurgood in zijn transculturele, hybride en kunstzinnige vorm.

Eutopia bevordert de inbreng van migranten-intellectuelen en kunstenaars in het nationale en Europese debat over migratie, globalisering en culturele diversiteit. Dit gebeurt sinds [2001] door het uitgeven van Eutopia Magazine, door het organiseren van debatten, publieke lezingen en culturele evenementen, en via netwerkvorming tussen migranten-intellectuelen in diaspora. Eutopia richt zich met name – maar niet uitsluitend - op culturele dialoog tussen Europa en de islamitische wereld.

Kijk voor meer informatie op <http://www.eutopia.nl/>

***

Aankondigingen symposia/conferenties/studiedagen

TV versierders bij Beeld en Geluid

Symposium Televisievormgeving

Op vrijdagmiddag 31 oktober 13.30-17.00 vindt bij het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum een symposium plaats over televisievormgeving onder de titel TV Versierders: ontwerpen voor omroepverenigingen. Hoe hebben omroepen in de loop der jaren hun identiteit vormgegeven en welke rol speelden ontwerpers daarbij? Deze en andere vragen worden behandeld met gastsprekers uit de wetenschap zoals Prof. Dr. Esther Cleven, Dr. Charles Forceville en ontwerpers zoals Jaap Drupsteen, Rob van den Berg (Beeldwerk) en Oskar Luyer (Captain Video).

Vormgeving is beeldbepalend voor televisie en toch is naar de geschiedenis ervan nog maar weinig onderzoek gedaan. Beeld en Geluid wil met deze middag televisievormgeving onder de aandacht brengen en een impuls geven aan professionals, studenten en andere geïnteresseerden om zich te verdiepen in de geschiedenis van leaders, stationcalls en logo's. Een van de speerpunten van dit symposium is de relatie tussen omroepverenigingen en ontwerpers.

Om u op te geven voor deze bijeenkomst gaat u naar www.beeldengeluid.nl/tvversierders Hier vindt u ook meer informatie over de sprekers en het programma.

“Optique Belge”: Roland Verhavert / Visie Filmproductie

woensdag 26 en donderdag 27 november 2008, 10u-17u

Muhka Media, Waalsekaai 47, 2000 Antwerpen (België)

Optique belge is een tweedaags filmseminarie over de Belgische filmproductie na de Tweede Wereldoorlog. De eerste editie focust op het werk van regisseur/producent Roland Verhavert en zijn firma Visie Filmproductie.

Op woensdag 26 november staan Verhaverts loopbaan en filmoeuvre centraal. 's Voormiddags wordt zijn werk geïntroduceerd, 's namiddags is de regisseur zelf te gast voor een uitgebreid interview. Naast verscheidene fragmenten uit documentaires over Verhavert en uit zijn films, wordt ROLANDE MET DE BLES (1972) integraal vertoond. Dit naturalistisch melodrama speelt aan het begin van de 20ste eeuw en portretteert Renier Joskin de Lamarache (Jan Declair), een Vlaams landgraaf wiens obsessie voor de Parisienne Rolande (Elisabeth Teissier) tot zijn ondergang zal leiden.

Op donderdag 27 november staat Verhaverts werk als producent in schijnwerpers. Twee producties van Verhaverts firma Visie worden integraal vertoond en door de respectievelijke regisseurs voorgesteld. In de voormiddag introduceert Robbe De Hert zijn Ernest Claes verfilming, De Witte (1980). In de namiddag presenteert Patrick Lebon Zaman (1983). In de inleiding wordt gefocust op de productie-omstandigheden en op de samenwerking met Visie en Roland Verhavert.

Optique belge, genoemd naar de allereerste Belgische filmproductiemaatschappij (1897), is een initiatief van de Hogeschool Sint-Lukas Brussel (Roel Vande Winkel) en de Media & Design Academie Genk / KHLim (Leen Engelen), met steun van de Vlaamse Dienst voor Filmcultuur. Het seminarie is toegankelijk voor alle geïnteresseerden.

Tentoonstelling Een eeuw onderwijsfilm

11-12-2008 t/m 6-09-2009, Nationaal Onderwijsmuseum in Rotterdam

Vanaf 11 december is er in het onderwijsmuseum een tentoonstelling ingericht over de geschiedenis van de onderwijsfilm.

Wie herinnert zich nog de film in de klas of zelfs de oude schoolbioscoop? Lange tijd werden er op scholen, in een apart ingerichte en verduisterde ruimte, educatieve films gedraaid.

Veel van deze oude onderwijsfilms zijn bewaard gebleven en opgenomen in de collectie van het Nationaal Onderwijsmuseum. In de tentoonstelling zijn 80 films te zien uit verschillende tijden en over zeer uiteenlopende onderwerpen. Deze films met bijbehorende materialen zoals scenario's, handleidingen en leerlingenboekjes komen voor het grootste deel uit de collectie van de Nederlandse Onderwijsfilm (later NIAM). Ook draaien er films uit de Haagse en Rotterdamse schoolbioscoop uit de jaren 20. Ook de oprichting van de schooltelevisie komt aan de orde.

Kijk voor meer informatie op

http://www.onderwijsmuseum.nl/start.htm?filmstrips/onderwijsfilms_ervaringen.htm~contentFrame

Studiedag Filmmaker across the continents - Joris Ivens

Op 18 november, de 110e geboortedag van de Nijmeegse filmmaker Joris Ivens, verschijnt de langverwachte DVD-box met hoogtepunten uit zijn filmoeuvre, gepresenteerd door de Europese Stichting Joris Ivens.

Naar aanleiding daarvan zal op woensdag 19 november de studiedag Filmmaker across the continents georganiseerd worden rondom Joris Ivens in het Arsenaal te Nijmegen, in samenwerking met de Vereniging Geschiedenis, Beeld en Geluid en de universiteiten van Utrecht en Nijmegen.

Voor GBG-leden geldt een speciale kortingsregeling: normale prijs € 20,- , voor GBG leden € 15,- inclusief koffie, thee, lunch .

U kunt zich aanmelden voor deze studiedag door € 15,- over te maken naar:

SNS bankrekening nr 934611955 tnv Europese Stichting Joris Ivens te Nijmegen onder vermelding van Studiedag Ivens GBG, naam en e-mailadres.

(Er is een beperkt aantal plaatsen beschikbaar en aanmeldingen worden behandeld op datum van binnenkomst. De aanmeldingen zullen door de Stichting Joris Ivens via e-mail bevestigd worden, met nadere programma-informatie en/of eventuele aanpassingen.)

Kijk voor meer informatie ook op www.ivals.nl

***

Verslag

Dag van de Amateurfilm 2008

Op 26 september 2008 vond tijdens het Nederlands Filmfestival in Utrecht de vijfde Dag van de Amateurfilm plaats. De Stichting Amateurfilm lanceerde op deze Dag een nieuw programma: Grenzeloze Amateurfilms. Met dit programma vraagt de Stichting aandacht voor culturele diversiteit in amateurfilmcollecties. Er zal meer beeldmateriaal nodig zijn van mensen met een ander land van herkomst dan Nederland om op termijn een completer beeld te kunnen geven van onze multiculturele samenleving.

In de forumdiscussie spraken vertegenwoordigers van archieven en culturele instellingen hun bezorgdheid uit over het gebrek aan cultureel divers materiaal, maar ze noemden ook mogelijkheden voor verbetering en samenwerking.

's Middags werden er vier films vertoond. Eén daarvan was gemaakt in het kader van filmproject "MyLife" van de Stichting Amateurfilm en JongerenCultuurCentrum Galecop uit Utrecht. Met dit project hopen beide partijen een nieuw publiek te betrekken bij de activiteiten rondom amateurfilm in Nederland. Voor de première op deze Dag filmden drie jongens uit Kanaleneiland hun dagelijkse omgeving. Hierdoor kregen we een zeldzame kijk in hun woning, een plek waartoe de "gewone" media geen toegang krijgt. De productie werd goed ontvangen in de zaal en de voorbereidingen voor een vervolg zijn al in volle gang.

De overige producties op de Dag van de Amateurfilm verbeelden het dagelijks leven van de gewone Vlaming ("C'est la vie" van Lieven DeBrauwver), het leven in Nederlands-Indië in de jaren twintig van de vorige eeuw ("Met ons alles goed" van Erik Willems), en de overeenkomsten tussen verschillende culturen ("Zijn we er al??" van Gabrielle Putuhena).

Hoewel er tijdens de Dag geen eenduidige oplossing kwam voor het gebrek aan cultureel divers materiaal in de Nederlandse (smalfilm)archieven op korte termijn, heerste er een gevoel dat er veel mogelijkheden waren voor verbetering in de toekomst. Het project "MyLife" heeft nu al aangetoond dat andere culturen een mooie bijdrage kunnen leveren aan ons collectief geheugen via film.

René Koenders

Home Movie Day

Afgelopen 18 oktober vond in het Nederlands Filmmuseum de tweede Home Movie Day plaats. Dit internationale evenement wordt georganiseerd op verschillende plekken in de wereld. In Nederland wordt het georganiseerd door Supersens, Nederlands Filmmuseum en Haghefilm.

Het doel van de dag is het samenbrengen van (amateur)filmers en verzamelaars die hun films kunnen laten controleren, schoonmaken en vertonen maar ook om elkaar te spreken en ervaringen uit te wisselen.

Op de dag zelf konden mensen zoals gezegd hun films laten registreren waarna ze in een van de filmzalen van het Filmmuseum op groot doek werden geprojecteerd. De mensen die de films meebrachten werden tijdens de projectie van hun films geïnterviewd zodat het verhaal achter de film ook naar voren kwam.

Films die niet werden vertoond in de grote zaal kregen hun kans in andere ruimtes waarin verschillende projectoren stonden opgesteld die de films tot leven brachten.

Verder was er een ruimte waar medewerkers van de drie organiserende instituten de meegebrachte films controleerden en waar nodig ter plekke repareerden en schoonmaakten. Ook was er een markt met filmspullen. De publieke belangstelling was groot: voor de deur van het Filmmuseum hadden zich al veel mensen verzameld toen de deur om 12.00 uur open ging. Mensen met grote plastic zakken vol films waren al vanaf 09.00 aanwezig om als eerste binnen te kunnen zijn. Over de hele dag zijn er ongeveer 250 mensen geweest die zich konden laven aan de films, van registraties van verjaardagen tot amateur-documentaires en –speelfilms. Enkele van de grootste schatten waren een kort filmpje uit 1939 in kleur over een Zeeuws volksfeest en een prachtig verslag van een vakantie naar de Biesbos met de boot in de jaren '50. Deze twee films hebben dan ook de Conserveringsprijs gewonnen, een nieuw ingestelde prijs waarbij de film wordt geconserveerd door het Filmmuseum en Haghefilm en daarna gedigitaliseerd wordt door Supersens.

Al met al een geslaagde dag en zeker voor herhaling vatbaar!

Frédérique Urlings

***

Publicaties

Promotie de heer I.O. (Imar) de Vries

Titel promotie: "Tantalisingly Close: An Archaeology of Communication Desires in Discourses of Mobile Wireless Media"

In de mediageschiedenis zien we dat de komst van elk nieuw medium aanleiding gaf tot de meest fantastische speculaties over verbetering van communicatie: afstanden zouden verdwijnen, we zouden elkaar nog beter gaan begrijpen en kennis van alles wat we willen weten zou nu eindelijk echt binnen handbereik komen.

Tegenwoordig komen we dergelijke verhalen onmiskenbaar tegen in het praten en denken over mobiele draadloze communicatietechnologie. In zijn proefschrift over dit onderwerp pleit Imar de Vries ervoor om in mediaonderzoek meer aandacht te schenken aan de invloed van deze steeds terugkerende mythen over vooruitgang en ontwikkeling. De Vries promoveert op 26 september aan de faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht.

Door middel van filosofisch, historisch en mediavergelijkend onderzoek laat De Vries zien dat de enorme groei en populariteit van mobiele draadloze communicatietechnologie een hedendaagse climax is van het voortdurende verlangen naar verbeterde communicatie. Veel hedendaags onderzoek naar mobiele communicatiemedia is sociologisch van aard. De Vries bepleit een sterkere cultuurhistorische component in het onderzoek: in analyses van ontwikkelingen en gebruiksvormen van media moet meer rekening worden gehouden met de sterke invloed van terugkerende communicatiemythen op hoe wetenschappers, producenten, reclamemakers, politici en consumenten denken over de rol van communicatietechnologie in ons dagelijks handelen.

***

Agenda

Symposium Films of War, history in motion

Donderdag 6 november - 13.00 - 17.00 uur

De voertaal van het symposium is in verband met de gasten uit Italië en Duitsland Engels.

Voor meer informatie www.noordelijkfilmfestival.nl

International Documentary Film festival Amsterdam (IDFA)

20 t/m 30 november 2008 in Amsterdam met onder andere een programma rond filmmaker Frans Bromet, ParaDocs, Premières of the Lowlands en de verschillende competities.

Kijk voor meer informatie op <http://www.idfa.nl/>

Holland Animation Film Festival (HAFF)

5 t/m 9 november in Utrecht

Kijk voor meer informatie op <http://haff.awn.com/>

Verleden van Nederland

De campagne is begonnen met een enorme hoeveelheid aan activiteiten. Voor het hele programma in heel Nederland, zie <http://www.verledenvannederland.nl/>

***